

IFRS – erfaring fra 2011-årsrapportene

Artikkelen omtaler en undersøkelse av et utvalg av de børsnoterte foretakenes årsrapporter for 2011. Områder vi kommenterer nærmere, er blant annet nedskrivning, opplysninger om lånebetingelser samt nye krav for 2011.

Artikkelen er forfattet av:

Statsautorisert revisor
Arve Gevoll
KPMG
Arve er leder for børsnoterte foretak
revisor for flere børsnoterte foretak.

Statsautorisert revisor
Peggy Torgersen Berner
KPMG
Alle tre forfattere er partnere i KPMG.

Statsautorisert revisor
Jan Aastveit
KPMG

informasjon fra årsregnskapet. Man skal ikke stikke under en stol at årsregnskapene er blitt stadig mer omfangsrike, og stadig nye og endrede standarder fra IASB og lovgivere bidrar til dette. Økte krav til rapportering gjør at foretakene stadig må spisse fokuset med hensyn til hva som er viktig å fortelle brukeren.

blir ikke nødvendigvis fullt ut sammenlignbare selv om vi ser på de samme foretakene hvert år. Dette dels fordi noen velger å legge inn flere bilder og illustrasjoner i ett år enn i et annet, dels fordi layout legges helt om. Vi har til en viss grad forsøkt å justere for slike forhold, men det sier seg selv at dette ikke kan bli helt nøyaktig. Undersøkelsene kan imidlertid vise en trend. Vi har fulgt rundt 40 foretak over flere år og disse foretakene er grunnlaget for tallgymnastikken.

Årsregnskapet er en viktig kilde til informasjon. Analytikere og andre brukere rangerer årsrapporten høyere enn delårsrapporten som kilde til informasjon. Det er derfor viktig at årsregnskapet og årsrapporten for øvrig utarbeides med omhu, i samsvar med lovkrav og med fokus på vesentlige og relevante forhold. I den senere tid har det blitt mer og mer fokus på å kutte bort overflødig

Årsregnskapene: litt tallgymnastikk

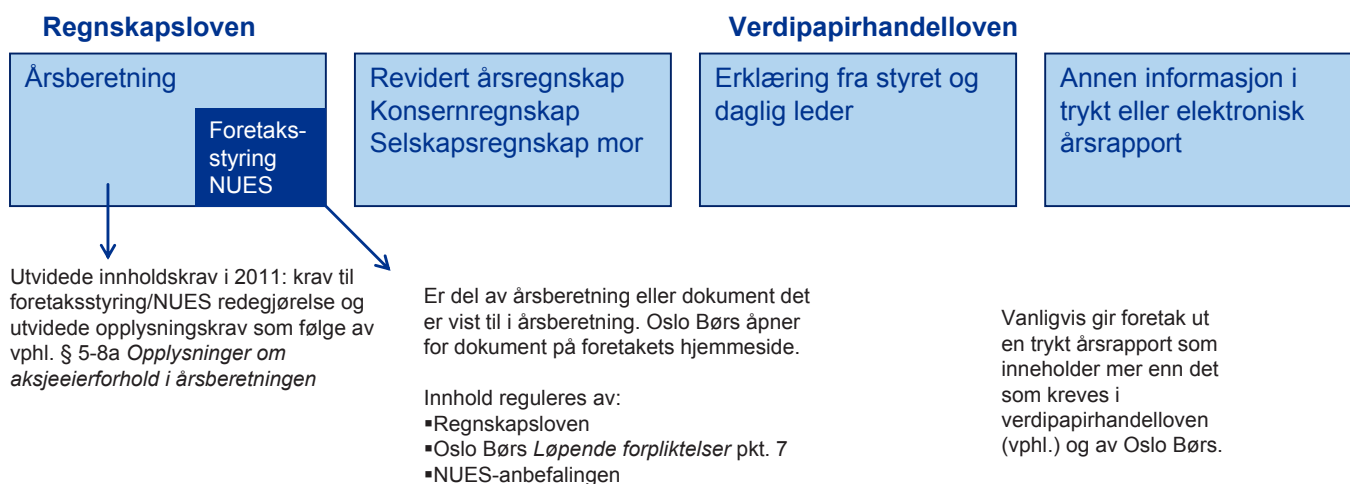
Vi har i år som tidligere år gjort litt tallgymnastikk¹. Gjennomgangen og undersøkelsen er ikke strengt vitenskapelig eller statistisk fundert, men vi har blant annet talt antall sider i både årsregnskap og årsberetning, noe som for det enkelte foretaket ikke nødvendigvis er direkte sammenlignbart fra år til år. Slike gjennomganger

Foretakene kaller relativt gjennomgående, den store trykksaken som for de fleste vedkommende utgis i mars/april, og som inneholder årsberetning, årsregnskap, erklæring og «kommersiell informasjon», for årsrapport. Verdipapirhandelloven har gitt begrepet årsrapport et konkret, juridisk innhold.

I figuren nedenfor har vi forsøkt å illustrere elementene i en årsrapport. Våre undersøkelser omfatter de delene av årsrapporten som reguleres i regnskapsloven, dvs. årsberetning og revidert årsregnskap.

Årsrapport som definert i verdipapirhandelloven

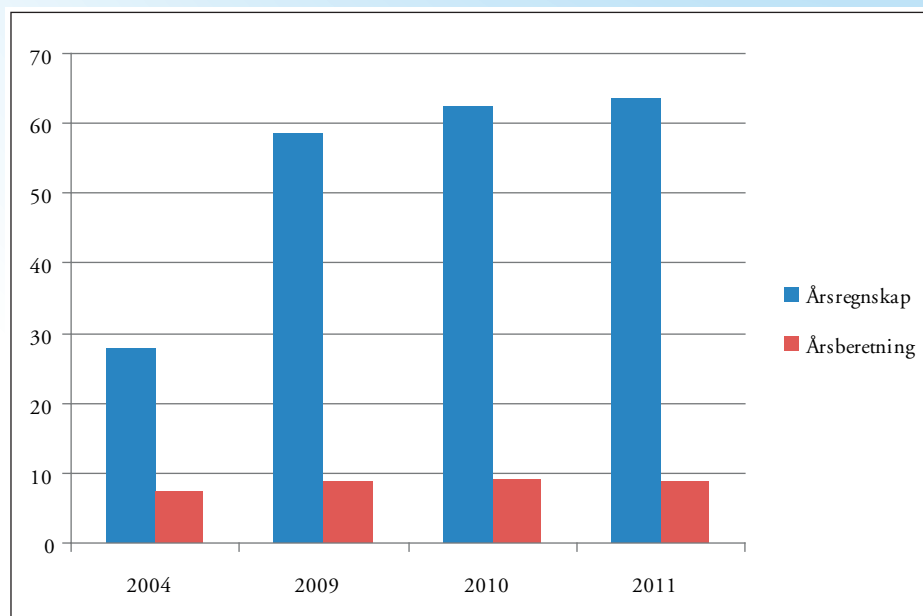
Skal offentliggjøres senest fire måneder etter årsslutt

¹ Tallmaterialet som danner grunnlaget for denne artikkelen, er fremskaffet av Martin Solheim, Hieu Tran og Else Vatne, alle viktige ressurser i DPP A&R. Vi ønsker å takke dem for sin utrettelige innsats for å imøtekomme våre ønsker.

Etter innføringen av IFRS i 2005 ser vi at sideantallet, både i årsregnskapet og i årsrapporten som helhet har økt dramatisk. Vi ser imidlertid en utflating, noe som kan tyde på at foretakene har lagt seg på et «stabil» nivå og at det skjer en naturlig økning for enkelte på grunn av enkelthendelser eller fordi nye krav medfører noe mer voluminøs informasjon.

Størrelse etter antall sider – årsberetning og årsregnskap

- Selv om IFRS ikke direkte regulerer innholdet i årsberetningen, ser vi at det også for denne har skjedd en økning etter overgangen til IFRS. Det har kommet en rekke nye krav til innholdet i årsberetningen de senere årene, og økningen reflekterer dette. Vi ser imidlertid at det er et relativt stabilt antall sider de siste årene. Fra og med årsberetningen 2011 gjaldt enkelte nye krav:
 - Årsberetningen skal inneholde en redegjørelse om foretaksstyring eller henvise til slik redegjørelse, se nedenfor under «Redegjørelse om eierstyring og selskapsledelse – Foretaksstyring»
 - Det skal redegjøres for visse aksjeeierforhold, blant annet begrensninger i omsettelighet samt vesentlige avtaler hvor vilkår endres som følge av overtakelsestilbud, se nedenfor under «Opplysninger om aksjeeierforhold i årsberetningen»

Selve redegjørelsen om foretaksstyring er ikke inkludert i tellingen av antall sider i årsberetningen. Ingen i utvalget hadde redegjørelsen i årsberetningen, men de omtalte og henviser til denne. Vi hadde forventet at disse endringene ville medført at antall sider i årsberetningene skulle øke for 2011, noe som ikke var tilfelle i vårt utvalg.

Andre observasjoner

Vi har også sett på andre forhold som kan være av interesse, for å få en formening om hva som er status for 2011, se nedenfor.

- 95 % revideres av ett av de fire store revisjonsselskapene
- 66 % bruker norsk god regnskapsskikk i morselskapets selskapsregnskap
- 24 % bruker forenklet IFRS i morselskapets selskapsregnskap
- 10 % bruker (full) IFRS i morselskapets selskapsregnskap
- 38 % rapporterer kun på engelsk

Tallene er ubetydelig endret siden 2010, med unntak for selskap som rapporterer kun på engelsk, hvor vi ser en liten økning. En liten undersøkelse indikerer at 53 av dagens børsnoterte foretak har søkt og fått innvilget å utarbeide årsrapport på annet språk enn norsk.

Fokusområder i 2011

I tillegg til den litt uformelle statistikken har vi sett på enkelte områder vi mener er interessante.

Verdifall

Selv om det ikke var full finanskriser i Norge, hadde likevel enkelte foretak nedskrivninger i 2011-regnskapene og flere måtte gjennomføre nedskrivningsvurderinger uten at dette nødvendigvis vil fremkomme av regnskapet. Enkelte foretak har gode og strukturerte opplysninger, mens flere med fordel kan bli bedre. Noen observasjoner fra vår gjennomgang var:

- Foretak med en P/bok under 1 har ikke omtalt dette. Det er ikke et eksplisitt krav, men P/bok under 1 er en observerbar indikator og vi mener derfor det vil være naturlig å kommentere dette og forklare hvorfor nedskrivning ikke er nødvendig.
- Sensitivitetsanalysene er generelt vage og oppfylder sjelden kravene i IAS 36. Det er imidlertid gledelig å se at enkelte foretak har gode opplysninger. Gjensidige Forsikring er et eksempel på dette.
- I vårt utvalg bruker tilnærmet alle bruksverdi som gjenvinnbart beløp. De få som benytter virkelig verdi fratrukket salgskostnader, er shippingforetak
- Ulik lengde på prognosehorisonten, noen overstiger 5-årsgrensen uten å begrunne dette
- De fleste benytter 2,0–2,5 % vekst i samsvar med inflasjonsmålsettingen

Covenants

Det er ikke et eksplisitt krav i IFRS at man skal gjøre rede for covenants med mindre lånet er misligholdt eller det er manglende oppfyllelse av låneavtalen som gjør at långiver kan fremskynde tilbakebetalingen. Slike betingelser kan, avhengig av situasjonen til det konkrete foretaket, være svært viktig informasjon for brukeren og det er et generelt krav om at man skal gi tilstrekkelig informasjon for at regnskapet skal gi en dekkende fremstilling av foretakets finansielle stilling. Det er varierende i hvilken grad foretakene gir informasjon om lånebetingelser, noe også en undersøkelse presentert på et seminar hos Norske Finansanalytikeres Forening i januar 2012 viste. Der ble det kommentert at 13 % av et utvalg på 100 foretak ikke hadde gitt opplysninger om de hadde covenants eller ikke.

Vår undersøkelse av et utvalg av 2011-regnskapene viser at foretakene i varierende grad omtaler covenants. Noen observasjoner fra vår undersøkelse er som følger:

- Fleire av de som gir informasjon om covenants gir kun vage opplysninger og gir lite konkret og tallfestet informasjon.

- Enkelte gir god informasjon, men disse er i mindretall. De gode har strukturert og kvantifisert informasjon, blant annet kan nevnes Aker Biomarine, Badger Explorer, REC og Eltek.
- Ett foretak har informert om at det har brudd på covenants, mens et annet foretak sier at det kan være i brudd.

Virksomhetssammenslutninger

To tidligere BI-studenter, Live Melby og Ingunn Rønningen, hadde i fjor en gjennomgang av alle virksomhetssammenslutningene på Oslo Børs i 2010. Deres fokus var på overholdelse av notekravene i IFRS 3. Undersøkelsen var til en viss grad nedslående fordi foretakene tilsynelatende ikke hadde tatt inn over seg de nye opplysningskravene i IFRS 3. I tillegg ble det ikke observert noen foretak som hadde innregnet betingede forpliktelser, kompensasjonseiendeler (rett til kompensasjon for utfallet av en betingelse eller usikkerhet knyttet til en eiendel eller forpliktelse som er overtatt) eller tilbakekjøpte rettigheter i forbindelse med virksomhetssammenslutningen.

I 2011-regnskapet til Hydro ser vi at foretaket i sine opplysninger om oppkjøpet av Vale blant annet har tatt med informasjon om oppgjør av tidligere eksisterende forhold og kompensasjonseiendeler.

Omtale av nye, ikke-ikrafttrådte standarder

Ifølge IAS 8 skal foretakene omtale nye standarder som ikke er tatt i bruk, og beskrive forventede effekter for regnskapet. I den grad foretaket ennå ikke har fått oversikt over forventede effekter, skal dette opplyses om. Informasjonen om nye standarder som ikke er tatt i bruk, er en type opplysninger hvor foretakene bruker standardbeskrivelser fra en av de store revisjonsselskapenes eksempelregnskap. Dette er vel og bra, men gir ikke nødvendigvis tilstrekkelig informasjon om det enkelte foretaket. Noen observasjoner fra gjennomgangen er som følger:

- Alle unntatt ett foretak i vårt utvalg har omtale av nye, ikke-ikrafttrådte standarder som ikke er tatt i bruk
- Omtrent halvparten har relativt kortfattede beskrivelser
- I underkant av 1/3 av foretakene gir foretaksspesifikke opplysninger om effekter av ikke-ikrafttrådte standarder
- Av de som gir foretaksspesifikke opplysninger, tallfester litt over halvparten enkelte av effektene

I vårt utvalg oppgir 17 % av foretakene potensielle tallmessige konsekvenser av

revidert IAS 19. Det er vanskelig å konkludere om dette er mange eller få, da beregningen ikke tar hensyn til de som har uvesentlige effekter og hvor det dermed ikke er naturlig å oppgi tallstørrelser. Jo nærmere implementeringsdato man kommer, desto viktigere er det å gi informasjon, gitt at effekten ikke er uvesentlig.

Når det gjelder IFRS 10 og potensiell fremtidig konsolidering av foretak som pt. ikke er konsolidert, er det tre foretak som helt spesifikt sier at de antar at navngitt investering trolig vil måtte konsolideres når IFRS 10 trer i kraft.

Implementeringsdatoen for den såkalte «pack of five» (IFRS 10, 11, 12, IAS 27 og 28) er i skrivende stund fremdeles usikker da standardene ennå ikke er godkjent av EU. Foreløpig ser det ut til at standardene vil få en pliktig implementeringsdato 1.1.2014, ett år etter IASBs fastsatte implementeringsdato, men da med mulighet for tidlig anvendelse.

Hvordan ble nye krav implementert?

2011 var ikke det store året for nye IFRS-krav, men det var en del endringer i regnskapsloven som fikk virkning for 2011-regnskapene. Vi har sett på implementeringen av noen av de nye kravene.

Redegjørelse om eierstyring og selskapsledelse – foretaksstyring

Ett av de nye lovkravene for årsregnskapet 2011 var regnskapslovens krav om utarbeidelse av redegjørelse om foretaksstyring. Foretakene i vårt utvalg hadde i flere år allerede utarbeidet en redegjørelse om eierstyring og selskapsledelse, iht. NUES-anbefalingen, og i tråd med kravene til Oslo Børs. Nytt fra og med 2011 er at kravet (også) følger av regnskapslovens § 3–3b, og at det fremgår at redegjørelsen er en del av årsberetningen.

Regnskapslovens § 3–3b krever ikke bruk av en nærmere angitt anbefaling på området, hvilket åpner for at også andre anbefalinger enn NUES sin kan anvendes iht. regnskapsloven. Oslo Børs valgte imidlertid å opprettholde sitt krav om bruk av NUES. Da regnskapsloven ikke oppstiller krav til bruk av en nærmere angitt anbefaling, valgte lovgiver å angi visse minimumskrav til innholdet i redegjørelsen av foretaksstyring. Det fremgår av forarbeidene til lovendringen at lovgiver særlig på ett område ønsket grundigere redegjørelse – der hvor kravet er formulert på følgende måte i § 3–3b nr. 4: «en beskrivelse av hovedelementene i foretakets, og for regnskapspliktige som utarbeider konsernregns-

skap eventuelt også konsernets, systemer for internkontroll og risikostyring knyttet til regnskapsrapporteringsprosessen»

Alle foretakene vi har sett på har inkludert noe om dette i årsberetningen for 2011, i tråd med kravet i regnskapsloven. Det overveiende flertallet av foretak benytter fortsatt terminologien «Eierstyring og selskapsledelse» (regnskapsloven benytter begrepet Foretaksstyring) mens revisorene i sin revisjonsberetning relativt gjennomgående bruker begrepet Foretaksstyring, tilsynelatende helt uavhengig av kundens terminologi.

Det store flertall av foretakene vi har sett på, har inkludert redegjørelsen som eget dokument i årsrapporten for 2011, adskilt fra (selve) årsberetningen. Et fåtall av foretakene vi har sett på har kun valgt å gjøre redegjørelsen tilgjengelig på foretakets hjemmeside, hvilket det er anledning til så lenge det er klart angitt hvor redegjørelsen er å finne.

Som nevnt ble det i forarbeidene til lovendringen rettet kritikk mot den omtalen foretak i tidligere årsrapporter hadde av internkontrollen knyttet til finansiell rapportering. Flere av foretakene vi har sett på har i 2011 laget vesentlig mer omfattende slike beskrivelser og noen av dem fremstår som gode og grundige, likevel slik at vi foreløpig ikke har sett noen som skiller mellom beskrivelsen av foretak og konsern, slik loven kan synes å kreve.

Opplysninger om aksjeeierforhold i årsberetningen

Børsnoterte foretak skulle fra og med 2011-regnskapet opplyse om følgende aksjeeierforhold i årsberetningen (rskl. § 3–3a, 13. ledd, jf. vphl. § 5–8a):

- beskrivelse av vedtektsbestemmelser som begrenser retten til å omsette selskapets aksjer,
- beskrivelse av hvem som utøver rettighetene til aksjer i eventuelle ansatteaksjeordninger når myndigheten ikke utøves direkte av de ansatte som er omfattet av ordningen,
- avtaler mellom aksjeeiere som selskapet er kjent med som begrenser mulighetene til å omsette eller utøve stemmerett for aksjer,
- vesentlige avtaler selskapet er part i hvis vilkår trer i kraft, endres eller opphører som følge av et overtakelsestilbud, samt en redegjørelse for vilkårene. I den grad det vil medføre urimelig forretningsmessig ulempe at en avtale blir kjent, kan foretaket la være å opplyse om avtalen. Unntaket kommer ikke til anvendelse

delse dersom selskapet er forpliktet til å offentliggjøre opplysninger om avtalen i henhold til annen lovgivning.

Foreløpig har vi ikke sett mye omtale av slike forhold i årsberetningene for 2011. Stort sett nevnes ingen slike forhold. De få eksemplene vi har sett, relaterer seg til:

- Opplysning om låneavtaler som inneholder klausuler om endring av kontroll som gir långiverne rett til å kreve full innfrielse dersom en investor eller investorgruppe får kontroll over mer enn halvparten av stemmerettene.
- Opplysning om at erverv av aksjer i selskapet kun kan skje med styrets samtykke og at slikt samtykke kun kan nektes dersom over x prosent av selskapets kapital gjennom ervervet blir eiet av nærmere angitte grupper.
- Opplysninger om aksjonæravtaler som gir forkjøpsrett for eksisterende aksjonærer ved salg av aksjer i selskapet.
- Opplysninger om aksjonæravtaler som regulerer samordning av stemmegivning i generalforsamling.
- Opplysninger om aksjonæravtaler som regulerer at visse eiergrupper skal eie minimum en nærmere angitt andel i foretaket.

Enkelte henviser til årsrapporten for øvrig når det gjelder omtale av aksje- og aksjonærforhold. Dette er etter vår mening ikke tilstrekkelig for å oppfylle lovens krav for forhold som omfattes av rskl. § 3–3a, jf. vphl. § 5–8a.

«Cut the clutter» – fokus på det som er viktig for brukeren

Årsrapporten og årsregnskapet bør utarbeides med omhu og fokuset bør være på informasjon som er viktig for brukeren. Særlig gir de stadig økende kravene til informasjon en ekstra utfordring med hensyn til å overholde kravene, samtidig som man ikke oversvømmer brukeren med uvesentlig informasjon og dermed gjør det vanskelig å finne den informasjonen som er vesentlig for å forstå foretaket.

Det er blitt mer oppmerksomhet rundt dette temaet de siste årene, blant annet fra FRC (Financial Reporting Council) i UK hvor det er igangsatt et eget prosjekt på dette. Deres rapport, «Cutting Clutter. Combating clutter in annual reports», utgitt i april 2011, er interessant lesestoff i så måte.

Her i Norge er det også en økende bevissthet rundt dette temaet. En av de store

utfordringene er at det ikke kun handler om å ta pennen fatt og stryke ut informasjon, noe som i så fall kun vil være en kortsiktig løsning. For å gjennomføre en betydelig og varig endring i årsrapporten, må en slik øvelse planlegges og man må ha en klar tanke om hva som bør endres og hvordan man skal få til denne endringen. Et interessant eksempel fra utlandet i så henseende, er et større konsern som valgte å organisere notene i «viktighet»-rekkefølge.

Avslutning

Vi mener å observere en positiv utvikling ved at stadig flere av kravene i standardene etterleves, men det er fortsatt forbedringsmuligheter på vesentlige områder for mange selskaper.

Vi imøteser økt fokus på hva som er vesentlig og viktig informasjon for brukeren av årsrapportene samtidig som vi har forståelse for at det er utfordrende å vurdere hva som er tilstrekkelig for å etterleve et så omfattende regelverk og samtidig våge å fjerne/reducere omfanget av relevant, men uvesentlig informasjon.

FINANSTILSYNET
THE FINANCIAL SUPERVISORY
AUTHORITY OF NORWAY

Seksjon for regnskapstilsyn

Seksjonssjef

Søkeren må ha høyere økonomisk utdanning og solid kompetanse på regnskapsområdet, herunder IFRS, samt respekt og forståelse for rollen den finansielle rapporteringen har i velfungerende markeder. Dokumenterte kunnskaper om og/eller erfaring fra revisjon (av foretak av allmenn interesse), regnskapsfunksjoner eller verdipapirmarkedet for øvrig er viktig.

Stillingen innebærer ledelse og kvalitetssikring av seksjonens arbeid, og rapportering til områdedirektør og Finanstilsynets ledelse for øvrig. Utstrakt grad av kommunikasjon med noterte foretak, revisorer og andre aktører innen verdipapirmarkedet er

Søknadsfrist snarest.

For fullstendig utlysningstekst og elektronisk søknadsskjema, se:

www.finanstilsynet.no/jobb

Finanstilsynet har som oppgave å se til at foretakene innen finans- og forsikringsmarkedet, verdipapirmarkedet, eiendomsmeistring, inkasso og regnskaps- og revisjonsvirksomhet virker på en hensiktsmessig og betryggende måte. Finanstilsynet har også ansvar for å følge opp at noterte foretaks finansielle rapportering er i samsvar med de internasjonale regnskapsstandardene (IFRS) og for kontroll og godkjenning av prospekter for omsettelige verdipapirer. Finanstilsynet har om lag 280 ansatte, og vi holder til i moderne lokaler i Oslo sentrum.

en viktig del av stillingen. Løpende kontakt og samarbeid med andre lands tilsynsmyndigheter og ESMA er også viktig, og vil innebære en del reisevirksomhet.

Aktuelle søkere bør ha ledererfaring, nyte stor faglig respekt, ha evne til å se helheten og sammenhenger og kunne motivere sine medarbeidere.

Spørsmål om stillingen kan rettes til HR-sjef Tone Lise Bjørvik Risan tlf. 22 93 99 96 eller 970 01 504, eller områdedirektør for regnskaps- og revisortilsyn Anne Merethe Bellamy tlf. 22 93 98 43 eller 908 78 449.